

YUBİLEYLƏR

Baba Babayev–70

Yorulmaz tədqiqatçı

Əlizadə Əsgəri

Filologiya elmləri doktoru

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Azərbaycan.

E-mail: alizade.asgerli@gmail.com

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru, nasir və pedaqoq, Qızıl qələm mükafatı laureatı, qabaqcıl təhsil işçisi Baba Maqsud oğlu Babayevin 70 yaşı tamam olub.

B.Babayev 1952-ci ildə Zərdab rayonunun Məmmədqasım kəndində dünyaya gəlib. 1969-cu ildə Gəncə Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsinə daxil olub və 1973-cü ildə oranı bitirib.

Baba Babayev pedaqoji əmək fəaliyyətinə 1973-cü ildə doğma kəndində, elmi yaradıcılığa isə “Əkinçi” qəzetində dərc edilmiş İ.Nəsiminin 600 illiyi münasibətilə “Fədakar şair” məqaləsi ilə başlamışdır.

Baba Babayev “Abdulla Şaiqin bədii nəsr” (1999), “Azərbaycan realist nəsrində satira” (2008), “Azərbaycan satirik nəsrinə dair araşdırmalar” (2004), “Həsən Seyidbəylinin bədii nəsr” (2010), “Abdulla Şaiqin nəsr yaradıcılığı” (2018), “Mirzə Fətəli Axundzadənin nəsr yaradıcılığı” (2021), “Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin məqalə, məktub və felyetonları” (2021) monoqrafiyalarının müəllifidir.

“Azərbaycan realist nəsrində satira” adlı monoqrafiyasında müəllif Azərbaycan realist nəsrində satiranın təşəkkülü, inkişaf mərhələləri və problemlərini (1920-ci qədər) göstərərək, Azərbaycan satirasının ideya-estetik prinsipləri və qaynaqlarını aydınlaşdırıb. Monoqrafiyada satira və gülüşün komiklik, istehza, sarkazm və qrotesk kimi komponentləri ilə bağlı elmi fikirlərini, üçüncü bölmədə Azərbaycan satirası və gülüşünün folklor qaynaqlarını aydınlaşdırıb, bədii ənənənin əhəmiyyətini xatırladıb.

Ədəbiyyatşünas poetika-sənətkarlıq məsələlərində satirik detallı xüsusilə fərdiləşdirib, mahiyyəti hekayə janrı əsasında ifadə edərək, uğurlu tezislər irəli sürüb, mühüm elmi müddəalar, nəticələr əldə edib.

Baba müəllim bədii nəsr sahəsində satira mütəxəssisidir. O, 2009-cu ildə satira problemlərinə dair yeni bir kitab – AMİ-nun 80 illiyi münasibətilə “Azərbaycan satirik nəsrinə dair araşdırmalar” kitabını çap etdirib.

Kitabda Baba Babayev Y.V.Çəmənçəminlinin satirik hekayələri, bədii gülüşün XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərindəki ədəbiyyatda təzahürü, satira və gülüşün folklor nümunələrində izlənilməsi, bədii janrlarda satiranın təzahür formaları, “Molla Nəsrəddin” ədəbi məktəbi, realist nəsrin M.F.Axundzadə ənənələri, bədii əsərlərdəki surətlərin xarakterik cizgiləri, T.Şahbazi hekayələrinin satirik məziyyətləri, bədii mətndəki adların komik təbiəti, A.Şaiqin hekayələrinin satirik hədəfləri, bədii detalda satirik fərdiyyət və müxtəlifliyin birliyi, satirik hekayələrdə ifadə olunmuş gözlənilməzlik və tipik şərait, habelə, məkanda uyğunsuzluq, satirik nəsrin komponentləri sırasında komikliyin, istehzanın, nadirə və qroteskin mahiyyəti, satirik hekayələrin tanqid hədəfləri, habelə, bədii gülüşün, üsul və vasitələri, Üzeyir Hacıbəylinin satirik hekayələrinin bədii xüsusiyyətləri, Azərbaycan satirik nəsrinin qaynaqlarından biri kimi epik folklor örnəklərinin öyrənilməsi, tipyاراتmanın ustalıqı və başqa bədii məsələlərə xüsusi məqalələr həsr edib, mühüm tezislər irəli

sürüb.

Alimin "Həsən Seyidbəylinin bədii nəsrı" monoqrafiyasında nasir, dramaturq, ssenarist, publisist Həsən Seyidbəylinin ədəbiyyatımızın və kino sənətimizin inkişafında müstəsna xidmətləri öyrənilib. Baba Babayevin monoqrafiyasında sənətkarın bədii nəsrı dövrün ədəbi prosesi və aktual problemləri ilə birlikdə təhlil olunub.

Baba Babayevin "Ədəbiyyat məsələləri" kitabı klassiklərimiz və müasirlərimiz haqqındadır. Ədəbiyyatımızın ünlü simaları: məqalələr və müsahilələr bölməsi Bəkir Nəbiyev, Cabir Novruz, Anar, Səmistan Mikayılov, Şamil Salmanov, Arif Səfiyev, Teymur Kərimli, Nisbət Məhdiyeva, Şamil Vəliyev, Arif Əmrahoglu, Təyyar Salamoğlu, Atababa İsmayilov, Salidə Şərifova və Solmaz Əzizova haqqındadır.

Baba Babayev 2018-ci ildə çap olunan "Ədəbi etüdlər" kitabı Azərbaycan ictimai-siyasi, ədəbi-mədəni, elmi fikir tariximizin görkəmli simaları haqqında məqalələr toplusudur. Əsər ölkə konfranslarındakı çıxışları, mətbuat orqanlarında yayılmış məqalə, reseenziya və yubiley yazılarını özündə elitirə edib. Üç bölmədən ibarət olan kitabın "Siyasi xadim dramaturgiyamız haqqında" adlı I bölməsi "Heydər Əliyev və Azərbaycan teatri" haqqındadır.

Ədəbi etüdlərdən ibarət olan II bölmə Mehdi Hüseyn, Rəsul Rza, Süleyman Rüstəm, Mir Cəlil, Elçin, Anar, Zəlimxan Yaqub, Cabir Novruz, Rəşad Məcid haqqındadır. Kamal Talibzadə, Bəkir Nəbiyev, Teymur Kərimli, Təyyar Salamoğlu haqqında məqalələr "Elm fədailərimiz" adlı III bölmədə verilib.

Professor B.Babayevin əhəmiyyətli monoqrafiyalarından biri də "Abdulla Şaiqin nəsr yaradıcılığı" adlanır. Kitabın elmi redaktoru, akademik İ.Həbibbəyli, rəyçisi professor Cavanşir Yusiflidir. Tədqiqat əsəri yazıçı, şair, dramaturq, tərcüməçi və pedaqoq Abdulla Şaiqin nəsr yaradıcılığına həsr edilib, əsərlərin janrı və üslub məsələləri öyrənilib. Müəllif ayrı-ayrı bölmələr də Abdulla Şaiqin hekayə yaradıcılığını, onların poetik xüsusiyyətlərini, povest və romanlarının mövzusu, ideya-məzmunu, habelə, sənətkarlıq məsələlərini aydınlaşdırıb, əldə etdiyi tezisləri və mühüm nəticələri ümumiləşdirib. Monoqrafiya ədəbin zəngin yaradıcılığının janrı və sənətkarlıq xüsusiyyətlərini əhatəli araşdırmağa yol açır.

B.Babayev Ə.Haqverdiyevin 150 illik yubileyi münasibətilə "Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin məqalə məktub və felyetonları" adlı kitabının elmi redaktoru f.e.d. Elnarə Akimova, rəyçisi fil.f.d. Mətanət Vahiddir.

Müəllif monoqrafiyasında Ə.Haqverdiyevin publisistikasını, xüsusilə, "Molla Nəsrəddin" də çap etdirdiyi felyetonlarını, atmaca və sancmacalarını, habelə, "Zənbur", "Həyat", "Tazə həyat", "İrşad", "Yeni irşad", "Tərəqqi" və "Açıq söz" kimi mətbuat orqanlarında işıq üzü görmüş 27 məqaləsini, 5 məktubunu ilk dəfə araşdırmaya cəlb edib.

Alim felyeton janrının səciyyəvi xüsusiyyətlərini göstərərək, yazıçı dili və üslubuna münasibət bildirərək, görkəmli ədəbiyyatşünasların fikirlərinə istinad edib, müəllif mövqeyi və müəllif təhkiyəsindən bəhs olunub.

Müəllif Ə.Haqverdiyevin "Molla Nəsrəddin", Mirzə Cəlil, M.Ə.Sabir və Ə.Nəcəfovla (Qəmküsar) bağlı xatirə məqaləsini xatırladaraq, ona münasibət bildirərək, dövrün ab-havasını ifadə edib. Xüsusilə, müəllif qəzet və jurnallardakı bədii dilin səciyyəvi xüsusiyyətlərini göstərərək, Qeyd edib ki, xüsusilə "Əkinçinin" iki fərdi bədii dili, H.Zərdabının öz dili və mühərrirlərinin dili olub.

B.Babayev Ə.Haqverdiyevin M.F.Axundzadə, A.Bakıxanov, H.Zərdabi haqqında məktub və məqalələrindən istifadə edib, vacib bildiyi məqalələrin xülasəsini verib. Bu məqalələrdə həm də M.F.Axundzadənin dinə və müsəlmanlığa münasibəti, əsərləri və tərcümələrinin özəllikləri, habelə, Axundovşünaslığa dair yeni tədqiqatların uğurları ifadə olunub.

Müəllif M.F.Axundzadə irsinin işığında Əlifba islahatı, fəlsəfi traktat və bədii əsərlərinin mövzu və ideya-məzmununu təhlil predmeti edib, Ə.Haqverdiyevin ədəbi-nəzəri görüşləri sahəsində fikirlərinin məğzini ümumiləşdirib.

Baba Babayev 2021-ci ilin nəşri olan "Ədəbiyyatımızın yaradıcılıq problemləri" adlı kitabında çağdaş ədəbiyyatımızın yaradıcılıq problemlərini göstərərək. Nəşrin elmi redaktoru və ön söz müəllifi f.ü.f.d. Mətanət Vahid, rəyçisi professor Şirindil Alışanlıdır.

Azərbaycan ədəbi-elmi düşüncə tarixi və Şərqi görkəmli simaları, habelə, müasirlərimiz haqqında məqalə və portretlər toplusu olan kitabda ədəbiyyatşünas-alimin son illərdə elmi konfranslardakı çıxışları, jurnal və qəzetlərdə dərc olunmuş məqalə və yubileylərlə əlaqədar yazıları toplanıb.

Baba müəllimin daha bir kitabı M.F.Axundzadə haqqında olan – "Mirzə Fətəli Axundzadənin nəsr yaradıcılığı" monoqrafiyasıdır. Kitabda müəllif XIX əsrin birinci yarısı Azərbaycan nəsrinə baxış ifadə edib, bədii nəsrı doğuran sosial-mədəni həyatın səciyyəvi xüsusiyyətlərini xatırladıb, M.F.Axundzadə nəsrinin təşəkkül və formalaşmasına diqqət yetirib.

M.F.Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" povestinin ilk bədii nəsr nümunəsi kimi səciyyəvi bədii keyfiyyətləri aydınlaşdırılıb, ideya-məzmun və üslub fərdiliklərindən bəhs olunub.

Baba Babayev həm də nəsr yaradıcılığı ilə məşğul olur. O, "Səni axtarıram" (2017), "Günahsız qatil" (2022) adlı kitabların da müəllifidir ki, onlarda toplanmış hekayələrdə yumoristik, lirik-psixoloji təsvir təhkiyəsi diqqəti cəlb edir.

Filologiya elmləri doktoru Baba Maqsood oğlu Babayev 70 illik yubileyi münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edir, ona möhkəm can sağlığı, elm və tədris uğurları arzulayırıq